

ХАҢЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 87 (7472) © 1993 жыл. От мыйын 24 күнэ. Суббота. © Сыаната 1 солкуобай 50 харчы.

«Оттооһун — 93»

Мугутаан 9 тоннаба суоттаналар

Бураан нуннар. Отто-
лун үгэнэ. Манык кэ-
иэ биэр нуустан оло-
рор киһи сии-ооду кытаана-
бар түбүлүн сөл уонна
ол сизэрдээбэр тахсар.
Манык биэр күнгэ он-
нообор трактор алдынан
туарын курдук абатор
атын ол-бу кыра да саа-
халанын барыта мана-
һын харабар зафыллар,
кыбытар, кыбыланынар.
Ула дьонугар оннук.

[illegible]

Аһыга снэббит, кура-
надынан көрөн турар
бээр күрүс алаастар кэ-
пчэлэриттан ыраахтан бу-
гуллар баччыгыраһан ту-
ралларын көрөн сүргэбэ
нөтөдүллэ түһэр. Билин-
ди бу иннинэ арай сип-
албах сирн аастыбыт,
уһунук уһаты-туора
сыйылдыбыт ээрэри бу
күөххэ манньк чөмөх бу-
гулларга түбэспэтэхинин
дыа ойдоон, сүтүкүтүтүн
булбуттуу оро тынабыт.
Ыйрдык, байылыгыга ээ-
дүх ностуу. Куулаба күөх
буруо -унаарар. Отчуттар
түөртүгүрү аһалыста-
рын чэбэ өлөөннө өргү-
һап эрэрэ, Бүтүн эвено
дьонун күүдүн ыгырысы
ду суох буолла. Арай хо-
дуһага үлэһин сыйдыр
мыра дуудуугурайбыт,
оҕо сөннүүрүтүгэр холоон-
ноох, чехословацкай
мини-трактор төхтөтул-
лар, хаһаһын— Алексей
Алексеевич билиэхэ ута-
ры тахсар.

—Бу трактор абыраата. Барытын оңторор: мушһар, охсор, тизһар.

тайар, сирн өсгөрөр. Туох-
тан да нигнibэт, олус су-
дургу, табыгастаах тэрил
эбит. Оёолор да нигнibэ-
кэ ыыталлар, үлээтэл-
лэр.—Янир кини.

[illegible]

Бу Тэнгэ дийн баар-
суух батталмалах 24
гектардаах алаастара.
Аһыгаттан бьлдасын
оттооһуну мантан сага-
лаабхытар. «Дьэ, сүрдээх
булар эбит. Киндэхини
бастагы күнүгэр хөдүһа-
быт ити бьлдарыт снэ
эрэ көстөр-көстүбэт үһүн
оттоодо, санаабыгынар хо-
һуу, нүөх да курдуга.
Ох бөйөтүн тэнгэ, көр-
дөрбүтүнэн аһыга «отто-
һон» адьас бүтүрдэ», —
хаһааһын «кыһтарбы-
тын» билинар. Бу бөйө-
лдээх сир өртө чаротин
былдасын 4—5 тонна
эрэ кэлэһин ахтар. Бь-
лдыһаһыны мөлтөх дьы-
та 9 тонна курдугу ы-
быттара үһү. Сир-уох,
кырдык, мөлтөх Оһоо-

[illegible]

Икнне улахан, кэлм
сирдэрэ—Мойуона. Бу 11
гектардаах эмиз алаас сир
Онтуларын нөрөн билгэ
лэн олороллор. Былы
рын 5 тоннаны ылы
алаастара. Быйыл 3—4
тоннада суоттаналлар. К
бэйи аллара өртүгэр Туус
таабыт дин 10-тан эри
мыра тахса гектардаах
сирдаригер ниңре да со
румбат буолбуттар. Ку
равинаабыт, үүммэтэх
Эмиз бу сылдыар сирдэ
риттэн биңр алаас нөнгү
сирдээхтэр эбит. Онтун
рын таарыһа нэриэтэ бу
кэнниттэн оттоон ааһыах
таахтар. Сире да мыра
ото да суох. Кестөрүн кур
дук, Аянговтар оттуур
ходуялары барыта алаас
сир. Нөһилэккэ талымса
тыыр да сир-уот суох. Сы
һыарылыбыт сирдариттэн
26—28 бугулу ылан от
тоон бүппүттөр эмиз баал
лар Айнтовтаах дьаныал
адыас сотору бүтүүһүлэр.
Мушьян-тараан 9 томи
оттонуохпут дин ааһыал
лар. Онтон хайдах буола
лар, дыһаччыллар? Бу ыһы
тыыбар «Көһүү тирик»
дин хоруйдууллар. Ол
биллинигэ ханна хайдах
буолара биллибэт. Көһүү
атын, туора сиргэ кууэлэ
тэб барыа буолбатах. Уп
харчы, техника, сөлөөх
тэрөөһүн маада буола тү
һөр. Ол хайдах быһаарыл
лыа эмиз биллибэт. «Хал
лаан туран бирдэрдэ
баар сибиһиччи икки элэни

да курдугунал бүтээр
ныахтаахпыт. Ойтон Амма
унгуртан уоша Хванды
гаттан сир көрдөнөн кө-
рүөхпүт этэ. Кэлин-бары-
да ыраата. Уматкы сыана-
та үрдүү турар. Хайдах
аахсан мал, дьон буола-
быт, бу тьа сириң дьон?
Баран оттообут нини аны
аңаларын саарбах», — диир
Алексей Алексеевич.

Бигрдэм хайааиыстыба, бааһинай ныха да биллэр. Юонни агардас ссу да бырыһыана илиилээх атахтаах оноруо суох. Мөдүбүөннээх ссуда ылаахх 2,5 мөдүбүөнүнүн тэбэн танаарыа. Ол мөдүбүөнүгэр бигр тракторы да ылбаккын. Аинтовтаах убайдым-бырааттыылар сүөһүлэрин холбоон бигр хайааиыстыбалар. Анараангыта — Афанасий сүөһүнэн. Сириэн эрэ ыттыһар. Вөйэтэ олохтоох армы сыабын үлэһитэ. Алексей юргэнэ эинэ маннаады сельпо үлэһитэ. Онон хайааиыстыба да дин аата-суола, суруука эр кинэрэ. Нэһилигинин баяһынайынан барыта интихны, сүөһү ннэ дин ылбыт пайдарын гөрүтүгэр үөскэбнт хайааиыстыба бу. Ол да туһа дин мөхсөллөр. Алексей Алексеевич бөйгө эрдэ тутуу кооперативыгар үлэһинирэ. Эинэ тусса сазна киһитэ этэ. Дээ, оннук дьон ити бигрдэм хайааиыстыба буолан оттууллар. Тьетан көмө, ссуда, олобүд наада хайааиыстыбалара.

Итинэн устайхынан, кэпэсэн дирингээн итэвээн ахемы биди бастээн угаа көрөн үөрбүт буугууларбыт кытта намтыырга, нигэргэ-сүтэрга дылы буозан ба-раллар. Хайһый, бүгүнгү гийиһимэт түгэһимэт олоххо сүт-нуран эгэрдэһинтэ он-новар буолуоду билгэ-мэт, билиһинбэт. Олтуур-мастыыр кыһадканы эми-

С. СМЕРНИКОВА

сомьнууга үлэмжээд
лэр. Киндэр, гоёо да-
баны чычарбаа салыг,
аһыга алаастыры салаа-
бытын иһин, сэрбэйбиг
күөбү бүтүнүү тутуу
былдьаһан хоруйсарга ы-
һаналлар. Чоһоннайдар,
баһынай хаһаайыстыба-
лар сайынны күн иһин са-
дахтан ыһара ыһаһаа

Быттан хотуурдарын сүтэн үрүйэ харыйа, талах бьыктарын хоруйсубутунал, ад-дьюо далайбыттанан баралар. Түүтэх да от нэлэр сирийн хадларбаттар.

Ыраах баран, оттуур-
мастыр ылахтара суох
дьон онук эрэ дьаһаннах-
тапына биир эмэ ныйраҕы.

дээх ылахтарын кыста-
тылхтара турдаа дин.
Эини бу сныжонка көрөр
кынгит ханна охсуохха
айыллах доскуй сир хаал-
бытын көрө сылдьан ар-
тыы аай далайар, тир-
бааралар, түүтэринн.
түтүмүн хоройсар

Т. Кардашевский
фотогра

КУРААНЫ, АБЫҒАНЫ УТАРЫ

СИА корреспондентин
айытымызатар Мого-
Ханалас орунунун ды-
халтатмн баһалыга Васи-
лий Скрибин мааным эп-
пидемия

— Оройуонга ураты
ырахан баалыһымаа ту-
бүлээтэ. Ыам уонна бас
ыйдарыгар үһүөнүк ку-
раан туран, тымалыран
оттонуохтук алаастарбыт
куурдулар хаттылар эби-
ти аһына үстэ. Аһыл-
ба ити нэдээни утары
үлэни тэрээһиннэхтик
ыстабыт. Бас ыйан иһи-
нэн оттуур ээһөлөрү тэ-
рийиини, озор салайаач-
чыларын сүүмүрдээһини
бүтэрбиһигэ. Онон аһы-
гаттан өрүсүһүн үгүс
эһөөлөр, бааһынай ха-
һаһыстыбылар оҕоко

дизайндала сүүрүн кылам-
ныстын аяспат сылтаа-
ды сыйнахалары хатытаа-
быт туһугар уураар. Он-
дук үгэс сыһаа: өккө па-
нан хойутаан ийирин, та-
раһина, дансыициниэтэ
суогу көрдөрүү, оттоолун
технологиятын кыһын.
Улаларын сарсарда 10
частан соҕалыр, киһэ
7—8 чаас саҕана түмүк-
түүр отчуттар өмиэ баал-
лара. От кээмэйин экиирэ
тийан төлөбөннэ эрэ ка-
бийин тийаарыллара. Со-
рох хотуналары оттообок-
ко эрэ хаалларан кыһини
эмнэ суох буолбатах атэ.
Бүтэй куһаданьытан албэх
сир отун суебу төлөсийтэ

Од түмүгүр, от тийгизмиз 4500 тонна оту хас бир дин тоннатын 30—50 тн. сол, атылаһарға тийилдибит. Оту сорогун Беркиттин азия аралымыһыт. Онуоха массыһа хас сырыһын ахсын 300—400 тн. сол, ороскуоту сүкүлүтүт. Быйыл иттиик алдастары таһаарар табылдиат.

Ласпыт сылта 22 тнх.
тонна от бэлэмнэмийт
буолларына, бытыы, «Кы-
һыл сулус» ОПХ, бааһы-
най уонна мэтэх хаһаайыс-
тыбалары килдэрбэчкэ ту-
ран. оройуон үрдүнэн 30
тнх, тонна оту, 19 тнх.
тонна сыһааһы бэлэмнэх-
тээхпит. Бастатан туран,
хас биридэн отчуу уонна
иненэ улатан бүтэһиктээх
гүмүгүр нитэриэстээх буол-
лар усуллубуоватан тарий-
дабыт, куталаһыһыны но-
уулуубут. Ула хаачыстыба-
тын көрөр 7 киһилээх про-
дукцонаады комиссияны та-
рийдабыт. Кини бэйэтэ
туспа эбээһинэстээх, бы-
рааптаах. Бүдүэттан үбү-
лэнэр тарилтэлэр үлэһит-
таригор окко кытталларын
мурдун уопускаларын 165
сүнгэ диэри уһаттыбыт.
Бас билии араас көрүгү-
нэр олорор хаһаайыстыба-
ларытыгар 52,5 тнх.
ынах сүөһүлээхпит, сыл-
гылаахпыт Итиччэ элбэх
сүөһүгэ сөн буолар аһылы-
гы соготуонналааһын төһө
даҕаны чөлчөкитэ сүөбү-
һүн, тудлар ынахтаах.

САҢА ЭРГЭНИ ҮТЭЙЭР

Былал тохсуньуга баар
176 совхозтан 170-на хос
регистрациялана. Ити
170 совхозтан статуйн
39-на илде хаалла. Онтон
илдэттар хааайиинчаахы
атын көрүнөр илдрилер.
Ылыгын 154 коллектив-
най, государствен-
най, коллективнай
предприятие, хааайысты-
ба 33 сабынлаах акцио-
нернай общество, 8 агро-

фирма, 5 салгы заводу, дээр сабынлаах андиртай таваарыстыба ассоциацията тэрилшинэ, 558 баанынай хаһаайыстыбата тэсхэгэтэ, Совхозтары улаастан тэрийин хаамынытар 52 община баар буолла. Итинэн нэстөрүнэн хаһаайынназын сага көрүүлэрэ эргэ көрүүлэрэ гым утүүлээн иһэллэр.

CHA

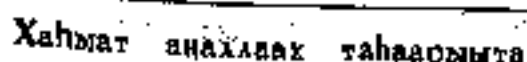

ЫҢЫТЫҢЫ: Саха сирин тыа хаһаайыстыбатын ил дьарыктарга оройуоннарын төрүү олохтоохторун олохторун таһыма олус намыһаҥа хаһан диданы, бэл диллэр «улуугуруу» саҕана, ону ааһан ээлил сымларга кимнэхэ да кистэлэн буолбатах этэ. Сабадалаан көрдөххө, бу темаҥа хаһыаттарга уонна министество кабинеттарыгар тахсыталаабыт эгиллэрээс этинилэр конструктивнай буолуохтааҕар салгы. ны эрэ сатарытар курдуктара.

Бэлэнгиста Мэнгэ Хаангалаас, Чурагчы уонна Таа-
та оройуоннарын нэһилэнэньэлээх пууһнарын угу

Итннн таһынан убулэзньн источннгынан нолуо тартан босхолоолун булуо. Муус устар 1 хүнү тэп ылата «Сир» АБ ону таһынан «Нлнн энэр» атын даданы коммерческой баннарын нолуоктар (банк дохуоттарыгар, жалыгар-салыгар о. д. а. республикатаады уонна олохтоох бюджеттарга көнүрүлүбөккэ эрэ «Нлнн энэр» зона экономика, сайыннарын финансовай ресурсаларын үөскэтннн утаарыллаллар.

(«Сигналы, Успех, Сукцес» хайыат 1993 снл
ыйын 3 кунунээсн 7 №-риттан)

СУБЭНТ

САХАЛАР ТӨРҮТ ДЬАРЫКТАРА

СҮӨНҮНҮ ХАЙДАХ ИТИЭХХЭ?

Түүнүүктари 10—15 мүн устата сабан баран, түүртөмнүк бородууһунаны афыллар.

ҮҮТҮ хАНААНЫЫ

Мэччирин ыадара ту-
наниэр үүт-ас билэрик
самай дөлөйүт нэмэ
Ону хһааныгы эһэ түс-
па кысталыһтардар.
Омурда маньык хһни
чымык бэр.
Вастагыта, Үүтү орсу-

та туран оқпо хыра саа-
хоры бырахтажа үйт ор
көмүз айыбайат.

Ийикиз, Куйбас, күн
ууту талс ийикиз, холо-
бур, баянбаша, кутулалар
уоша ошу ийикиз, уу-
лалар ийикиз ийикиз (көс-
көс)

Сахсырба

Донда саксырға үн-
сәтләргә сүз тиләр

Кыранысса таһынаабы кор-күлүү

Петр ПЛАТОНОВ,
хатымт общ. корр.

РНТА—ССТА фотолара

«Сиха Даблаи» хамгаална.

Полина ПОПОВА,
дерматолог-врач

Зарегистрирована Саха (Якутской) региональной инспекцией по защите свободы печати и массовой информации.